

ARAŞTIRMA / RESEARCH

Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri

Critical thinking tendencies of Health School students

Ayşe Aslı Oktay¹, Filiz Taş², Adem Doğaner³, Merve Gülpak¹, Seda Avnioğlu⁴

¹Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Kahramanmaraş Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, ²Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Kahramanmaraş Sağlık Yüksekokulu, Ebelik Bölümü, ³Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi, Biyoistatistik ve Tıbbi Bilişim Anabilim Dalı, Kahramanmaraş, Turkey
⁴Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Tıp Fakültesi, Anatomi Anabilim Dalı, Antalya, Turkey

Cukurova Medical Journal 2019;44(1):33-43

Abstract

Purpose: The purpose of the present study is to examine the critical thinking tendencies and the factors that affect these tendencies of nursing students.

Materials and Methods: The study was designed in the descriptive style, and the population of it consisted of the Midwifery and Nursing students (n=640) who studied at Kahramanmaraş Sütçü İmam University, Kahramanmaraş Health School. 210 students from Midwifery Department, and 291 students from Nursing Department were included in the study, which makes a total of 501 participants. The data were collected by using the questionnaire form that included 'Socio-Demographical Properties', and the "California Critical Thinking Tendencies Scale".

Results: The average of the total scores received from the Critical Thinking Tendencies Scale was determined as 247.37±22.3. There were no significant differences between departments. In addition, it was determined that gender, department, grade, and participating in social activities affected the critical thinking sub-dimensions positively, and personality traits affected the total critical thinking tendencies positively.

Conclusion: Having an honest character was effective on critical thinking tendencies, and participating in social activities increased the critical thinking tendencies in self-confidence and curiosity dimensions.

Keywords: Critical thinking, health school students, nursing, midwifery

Öz

Amaç: Bu çalışmanın amacı hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerini ve etkileyen faktörleri incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı tipte yapılan araştırmanın evrenini; Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Kahramanmaraş Sağlık Yüksekokulu'nda eğitim gören ebeler ve hemşirelik öğrencileri (n=640) oluşturmuştur. Araştırmaya ebeler bölümünden 210, hemşirelik bölümünden 291, toplam 501 öğrenci katılmıştır. Veriler, "Sosyo-demografik Özelliklerini" içeren veri formu ve "Kalifornia Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği" kullanılarak araştırmacılar tarafından toplanmıştır.

Bulgular: Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği toplam puan ortalaması 247.37±22.3 olarak belirlenmiştir. Ebeler ve hemşirelik bölümleri arasındaki toplam puan ortalamaları farkı istatistiksel olarak karşılaştırıldığında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca cinsiyet, okuduğu bölüm, okuduğu sınıf ve sosyal aktivitelere katılmanın eleştirel düşünme alt boyutlarını; kişilik yapısı özelliklerinin ise toplam eleştirel düşünme eğilimlerini olumlu yönde etkilediği saptanmıştır.

Sonuç: Araştırmacı ve dürüst karaktere sahip olmanın eleştirel düşünme eğilimleri üzerinde etkili olduğu, sosyal aktivitelere katılmanın kendine güven ve meraklılık boyutlarında eleştirel düşünme eğilimlerini yükselttiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Eleştirel düşünme, sağlık yüksekokulu öğrencileri, hemşirelik, ebeler

GİRİŞ

Günümüzde sağlık bakımındaki köklü ve hızlı değişiklikler, teknolojideki gelişmeler, sağlığı

yükseltme ve bireylerin iyilik halini artırmaya yönelik araştırmalar artmaktadır. Bundan dolayı sağlık bakım profesyonellerinin çağdaş bilgi ve uygulama ile ilgili esasları kavraması, yaşam boyu öğrenim ilkesinin

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Dr. Ayşe Aslı Oktay, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Kahramanmaraş Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Kahramanmaraş, Turkey E-mail: a_oktay1341@hotmail.com
Geliş tarihi/Received: 18.07.2018 Kabul tarihi/Accepted: 24.08.2018 Çevrimiçi yayın/Published online: 12.10.2018

benimsemesi, edindiği yeni bilgi ve becerileri birey, aile ve toplumun sağlık bakımında kullanabilmesi gerekmektedir¹. Bilim, teknoloji ve tıp alanında hızlı gelişmelerin yaşandığı bir çağda özellikle sağlık bakım profesyonellerinin hızlı, doğru ve akılcı kararlar alması bir zorunluluktur. Farklı alanlarda sunulan hizmetin karmaşıklığı, kanıt temelli uygulamaların artması, teknolojik bilgi ve uygulamayı da içeren çok boyutlu bakım, sağlık bakım profesyonellerini esnek olma ve eleştirel düşünmeye zorlamaktadır. Bu nedenle çoğu zaman birden çok seçeneği birlikte düşünmek ve hızlı kararlar vermek zorunda olan sağlık bakım profesyonelleri için eleştirel düşünme çok büyük önem taşımaktadır².

Sağlık bakım profesyonellerinde eleştirel düşünme; hasta/sağlıklı bireyden elde edilen verilerin toplanması ve düzenlenmesi, bu verilerin paralelinde gereksinimlere karar verilmesi, bilgiye temellenmiş, uygulamalarla geliştirilmiş olası yaklaşımlardan birinin seçilmesi, uygulanması ve işlemin sonuçlarının değerlendirilmesi gibi özellikleri içeren bir düşünme sürecidir^{2,3}. Eleştirel düşünme çok yönlü bilişsel bir süreç olup, karar verirken problem çözmeyi, sonuç çıkarmayı, araştırmayı amaçlar. Sağlık bakım profesyonellerinin bireylerin sağlık gereksinimlerine yanıt verebilmeleri için bilgiyi aramaları, sorgulamaları, eleştirel düşünmelerini, karar vermeleri, kendileri ve hastaları için öncelikleri belirlemeleri, problemlere çözüm getirebilmeleri, bunları yaparken de toplumsal duyarlılığa sahip olmaları gerekmektedir².

Eleştirel düşünme, özellikle son yıllarda kalite geliştirmede özel bir dikkat çekmektedir. Bilginin ve gelişmenin sabit olmadığı sürekli değişen alanlarda çalışan hemşirelerin, çalışmalarını ve gelişmelerini sürdürebilmeleri için eleştirel düşünme becerilerine sahip olmaları önemlidir. Hemşirelerin, hastalar için yüksek kaliteli bakım sunmaları beklenmektedir. Bu amaçla hemşireler, hasta bakımını iyileştirmek için personel ve/veya akranlarına çeşitli şekillerde koçluk yaparak kalite geliştirme girişimlerini etkili bir şekilde yönetmek için eleştirel düşünme becerilerini kullanmaktadırlar⁴.

Hemşirelik için eleştirel düşünme gereklidir, çünkü hemşirelerin hemşirelik biliminde önemli olan mantıklı ve çok yönlü düşünme ve düşünülmesi gereken durumları açıklamak için gerekli bilgiye sahip olmaları gerekir⁵. Hemşirelerin hem günlük hayatta, hem de kuramsal ve klinik alanda uygulamalar ve bakım için gereken kararlar almasında; karşılaştıkları çeşitli etik konuların

çözümünde, yeterli, yaratıcı ve etkili hemşirelik bakımı verebilmeleri için eleştirel bir şekilde düşünceleri gerekir. Uygulama alanlarında hızlı ve doğru kararların alınması ile karşı karşıya olan tüm mesleklerde eleştirel düşünme gücüne sahip olarak akılcı kararların alınması yeni gelişim ve değişimlere uyum sağlamada büyük önem taşır. Bu doğrultuda ulusal ve uluslararası tüm hemşirelik kuruluşları, eleştirel düşünme gücünü hemşirelik uygulamalarının temel ögesi olarak kabul etmekte ve eleştirel düşünme gücünü hemşirelikte aranan evrensel bir davranış olarak nitelendirmektedir⁶.

Eleştirel düşünme, hemşirelik eğitiminde ulaşılması hedeflenen yaşamsal bir sonuç olarak tanımlanmıştır⁷. Hemşire eğitimciler bu sonuca olumlu bir şekilde ulaşmak amacıyla hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme gelişim süreci için büyük bir çaba içindedirler⁸. Öğrencilerde eleştirel düşünme becerisinin geliştirilmesi; bireysel, mesleki gelişimin ve toplumun sağlık bakım kalitesinin yükseltilmesi açısından gereklidir. Hemşirelik öğrencilerinin ve hemşirelerin eleştirel düşünme gücünü geliştirmeleri hemşireliğin zihinsel-entellektüel gücünü de kullanan ve uygulamalarını kanıta dayalı olarak gerçekleştiren bir disiplin olması nedeniyle büyük bir öneme sahiptir⁹. Bundan dolayı hemşirelik öğrencilerinin meslek hayatına atılmadan önce eleştirel düşünme becerisini geliştirmek için hemşirelik eğitiminde öğrencilere teorik ve uygulamada eleştirel düşünme becerilerini öğrenme deneyimi yaşatacak, öğrenci merkezli teknikler ve yöntemler geliştirilmeli, sosyal ve bilimsel programlara katılımları desteklenmeli, kişisel gelişimleri için araştırma ve seminerlere yönlendirilmelidir¹⁰. Böylelikle öğrencilerin eleştirel düşünme düzeylerinin gelişmesi gelecekte klinik alanda verilecek olan hemşirelik bakımının kalitesine, hasta memnuniyetine ve hemşirelik uygulamalarının kanıta dayalı uygulanması sürecine yansıtacaktır.

Eleştirel düşünme; problem çözme ve karar verme aşamalarında, yaşamın her anında ve ebelik sürecinde kullanılıp geliştirilebilecek zihinsel bir süreçtir. Anne, çocuk ve bebek sağlığının korunması, geliştirilmesi, doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası bakımın sağlanmasında önemli insan gücünü oluşturan ebeler; anne ve bebek ölümlerinin azaltılmasında anahtar rolü üstlenmektedirler¹¹. Henüz profesyonel meslek yaşantısına başlamayan ebe adaylarının elde ettikleri verileri niteliklerine göre derleyebilmeleri, ayrıştırabilmeleri, sonuçlar elde edebilmeleri, problem çözebilmeleri ve kritik

durumlarda doğru kararlar alabilmeleri için eleştirel düşünme becerilere sahip olmaları gerekmektedir¹². Birey, aile ve toplumun gelişmişlik düzeylerinin göstergesi olan anne-çocuk sağlığı ile birebir etkileşim içinde olan, gebe ve çocuk takibi ile toplumun her noktasına ulaşma ayrıcalığı olan ebelik mesleğinde eleştirel düşünme becerisi, hem çalışma alanı ile ilgili sorunların hem de mesleki sorunların çözümünde giderek ön plana çıkmaktadır¹¹.

Literatürde ebelerin, hemşirelerin, ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin düşük ve orta seviyede olduğu saptanmış birçok çalışma mevcuttur^{11,12,13,14,15,16,17,18,19,31}. Yapılan çalışmalar incelendiğinde; bireylerde eleştirel düşünmenin gelişmesinde kitap okuma ve sosyal etkinliklere katılmanın, kurum içi ve özellikle kurum dışı eğitim etkinliklerine katılmalarının etkili olduğunu göstermektedir^{13,16,18}. Eleştirel düşünme zeka kadar yaş, eğitim düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik düzey, okuduğu bölüm vb. değişkenlerden etkilenmektedir⁹.

Bu bilgi, görüş ve literatür kapsamından yola çıkarak; araştırma Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin ve etkileyen faktörlerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışma, Kahramanmaraş Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin bazı faktörlerle ilişkisini incelemek amacıyla yapılan tanımlayıcı tipte bir çalışmadır. Araştırmanın evrenini; Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Kahramanmaraş Sağlık Yüksekokulu'nda 2016-2017 yılı içinde öğrenim gören hemşirelik(N:392) ve ebelik(N:248) bölümü öğrencileri oluşturmuştur(N:640). Araştırmada örnekleme seçimine gidilmeden evrenin tamamı örnekleme alınmıştır. Araştırma kriterlerine uyan ve araştırmanın yürütüldüğü tarihlerde okulda bulunan, araştırmamıza katılmaya gönüllü olan 501 öğrenciden oluşmaktadır. Katılım oranı %78.28 dir.

Araştırmaya alınma kriterleri; KSÜ Kahramanmaraş Sağlık Yüksekokulu'nda hemşirelik ve ebelik bölümünde öğrenim görmesi, araştırmaya katılmayı kabul etmesi, iletişim problem olmaması ve yer, kişi ve zaman oryantasyonu probleminin olmamasıydı.

Araştırmanın yapılabilmesi için Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Dışı Uygulamalar

Etik Kurulu'ndan (Ref.No:2016/10 -14) izin alınmıştır. Helsinki Deklarasyonu prensiplerine uygun olarak yürütülen çalışmaya başlamadan önce Yüksekokul Müdürlüğünden yazılı izin, çalışmaya katılacak öğrencilerden bilgilendirme sonrası gönüllü olur formu ile izin alınmıştır.

Veriler “Sosyo-Demografik Özellikler Veri Formu” ve “Kaliforniya Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği” (The California Critical Thinking Disposition Inventory- CEDEÖ) kullanılarak 15 Eylül –1 Aralık 2016 tarihleri arasında araştırmacılar tarafından yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Öğrencilerin anketleri doldurmaları ortalama 15 dakika sürmüştür. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Kahramanmaraş Sağlık Yüksekokulu Ebelik ve Hemşirelik bölümlerinde okutulan müfredatlar, ülkemizde farklı üniversitelerde takip edilen müfredatlara benzerdir. Öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin gelişmesine katkıda bulunan derslerin işleme yöntemleri ise düz anlatım, soru cevap, demonstrasyon şeklindedir.

Veri toplama araçları

Sosyo-demografik özellikler veri formu

Hemşirelik öğrencilerinin yaş, cinsiyet, sınıfı, medeni durumu, anne ve babanın eğitim durumu, kardeş sayısı, sosyo-ekonomik düzeyi, kiminle yaşadığını, eleştirel düşünmeyi etkileyen bireysel özellikleri ve problemleri çözme yaklaşımlarını sorgulayan 14 adet soru içermektedir.

California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği (CEDEÖ)

Orijinal adı “California Critical Thinking Disposition Inventory “ olan “Kaliforniya Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği” (CEDEÖ)'nin Türkiye'deki geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Kökdemir tarafından 2003 yılında yapılmıştır. Orijinal ölçekteki 75 madde madde-toplam puan korelasyon analizi sonucunda 51 madde ve altı alt ölçeğe indirgenmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (alfa) .88 olarak bulunmuştur. CEDEÖ altı maddeli likert tipi bir ölçektir. Maddelerin değerlendirilmesinde: “Hiç katılmıyorum” ifadesine 1 puan, “katılmıyorum” ifadesine 2 puan, “kısmen katılmıyorum” ifadesine 3 puan, “kısmen katılıyorum” ifadesine 4 puan, “katılıyorum” ifadesine 5 puan, “tamamen katılıyorum” ifadesine 6 puan verilmektedir. Ölçeğin puan aralığı 51-306' dır. Puanlama sonucunda 240'ın altında puan alanların düşük, 240-300 arasında puan

alanların orta ve 300'ün üzerinde puan alanların ise yüksek eleştirel düşünme beceri düzeyine sahip oldukları kabul edilmektedir. Alt ölçekler açısından ise bir alt ölçekten 40 puan altı düşük eleştirel düşünme eğilimini, 50 puan üstü yüksek eleştirel düşünme eğilimini göstermektedir²⁰. Ölçekteki 05, 06, 09, 11, 15, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 27, 28, 33, 36, 41, 43, 45, 47, 49, 50 numaralı maddeler ters çevrilerek puanlanmaktadır. Ölçeğin kuramsal olarak belirlenmiş ve psikometrik olarak da test edilmiş altı alt ölçeği bulunmaktadır. Bu alt ölçekler “doğruyu arama”, “açık fikirlilik”, “analitiklik”, “sistematiçlik”, “kendine güven” ve “meraklılık” alt ölçekleridir.

1. **Analitiklik alt ölçeği (Analyticity):** Potansiyel olarak sorun çıkabilecek durumlara karşı dikkatli olma ve zor problemler karşısında bile akıl yürütme ve nesnel kanıt kullanma eğilimini ifade eden analitiklik alt ölçeği toplam 10 maddeden (02, 03, 12, 13, 16, 17, 24, 26, 37, 40) oluşmaktadır. İç tutarlılık katsayısı.75 olarak bulunmuştur.
2. **Açık fikirlilik alt ölçeği (Open-mindedness):** Açık fikirlilikte temel mantık, bireyin karar verirken sadece kendi düşüncelerine değil karşısındakilerin görüş ve düşüncelerine de dikkat etmesidir. Olgunluk ve açık fikirlilik alt boyutu faktör analizi sonucu birleştirilmiştir. Bu alt ölçek toplam 12 maddeden (05, 07, 15, 18, 22, 33, 36, 41, 43, 45, 47, 50) oluşmakta ve iç tutarlılık katsayısı.75'dir.
3. **Meraklılık alt ölçeği (Inquisitiveness):** Herhangi bir kazanç ya da çıkar beklentisi olmaksızın kişinin bilgi edinme ve yeni şeyler öğrenme eğilimini yansıtmaktadır. Meraklılık alt ölçeği toplam dokuz maddeden (01, 08, 30, 31, 32, 34, 38, 42, 46) oluşmaktadır ve iç tutarlılık katsayısı.78 olarak bulunmuştur.
4. **Kendine güven alt ölçeği (Self-Confidence):** Kendine güven, kişinin kendi akıl yürütme süreçlerine duyduğu güveni yansıtmaktadır. Toplam yedi maddeden (14, 29, 35, 39, 44, 48, 51) oluşan kendine güven alt ölçeğinin iç tutarlılığı.77'dir.
5. **Doğruyu arama alt ölçeği (Truth-seeking):** Alternatifleri ya da birbirinden farklı düşünceleri değerlendirme eğilimini ölçmektedir. Toplam yedi madde (06, 11, 20, 25, 27, 28, 49) doğruyu arama alt boyutunu ölçmektedir. Ölçeğin iç tutarlılığı .61 olarak bulunmuştur.

6. **Sistematiçlik alt ölçeği (Systematicity):** Sistematiçlik örgütlü, planlı, dikkatli araştırma eğilimidir. Toplam altı maddeden (04, 09, 10, 19, 21, 23) oluşan bu alt ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .63 'tür 20.

İstatistiksel analiz

Elde edilen veriler SPSS 20 paket programında değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, t testi ve varyans analizi kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler oran, frekans ve Ort±SS olarak ifade edilmiştir. İstatistiksel anlamlılık $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyodemografik özellikleri Tablo1'de gösterilmiştir. Öğrencilerin yaş ortalaması 20.91 ± 1.97 olarak belirlenmiş olup, %83.8'i kız, %58'i hemşirelik, %42'si ebeklik bölümü öğrencisidir. Çalışmaya katılan öğrencilerin %53.6'sı anne eğitim durumlarının, %53.1'i ise babalarının eğitim durumlarının ilköğretim mezunu olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin %46.7'si koruyucu aile yapılarının olduğunu, %33.7'si yurttan yaşadığını, %62.3'ü sosyal aktivitelere katılmak istediğini belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin CEDEÖ toplam puan ve alt ölçek puan ortalamaları tablo 2'de gösterilmiştir. CEDEÖ toplam puan ortalaması 247.37 ± 22.3 olarak belirlenmiş olup, eleştirel düşünme beceri düzeyinin orta seviyede olduğu saptanmıştır. Araştırma verilerine göre öğrencilerin alt ölçeklerden aldıkları puan ortalamaları incelendiğinde, 47.58 ± 5.9 puan ortalaması ile analitiklik alt ölçeğinde en yüksek puanı aldıkları belirlenmiştir.

Tablo 3'te görüldüğü gibi, öğrencilerin cinsiyetlerine göre eleştirel düşünce alt ölçeklerinden aldıkları puanlar incelenmiştir. Kız öğrencilerin ölçekten aldıkları toplam puan ortalaması 248.25 ± 21.7 iken erkek öğrencilerin puan ortalamaları 243.02 ± 25.1 olarak saptanmış olup aradaki fark istatistiki olarak anlamlı değildir. Alt boyutlar ile cinsiyet arasındaki ilişki incelendiğinde bütün alt boyutlarda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları ve sadece analitiklik alt boyutundaki puan ortalaması farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur($p=0.009$).

Tablo 1. Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri (N=501).

Sosyodemografik Özellikler		Toplam	
		n	%
Cinsiyet	Kız	420	83.8
	Erkek	81	16.2
Sınıf	1	128	25.5
	2	114	22.5
	3	139	27.4
	4	120	23.7
Bölüm	Hemşirelik	291	58.0
	Ebelik	210	42.0
Medeni Durum	Bekâr	479	94.5
	Evli	22	5.5
Kardeş Sayısı	1	6	1.2
	2	51	10.1
	3	109	21.5
	4 ve Üstü	114	22.5
	Yok	220	43.4
Annenin Eğitimi	Okur-Yazar Değil	100	19.7
	Okur Yazar	59	11.6
	İlköğretim	272	53.6
	Lise	60	11.8
Babamın Eğitimi	Lisans/Önlisans	9	1.8
	Okur-Yazar Değil	10	2.0
	Okur Yazar	33	6.5
	İlköğretim	269	53.1
	Lise	132	26.0
Aile Yapısı	Lisans/Önlisans	48	9.5
	Lisansüstü	7	1.4
	Otoriter	93	18.3
	Demokratik	139	27.4
	Koruyucu	237	46.7
Ekonomik	Otoriter ve koruyucu	3	0.6
	Demokratik ve koruyucu	3	0.6
	Parçalanmış aile	1	0.2
	Düşük	27	5.3
	Orta	448	88.4
Kaldığı Yer	Yüksek	25	4.9
	Aile ile Birlikte	201	39.6
	Akrabalarla	10	2.0
	Evde Arkadaşlarla	104	20.5
	Evde Yalnız	12	2.4
Katılmak İstedığınız Etkinlik	Yurtta	171	33.7
	Bilimsel	147	29.0
	Sosyal	316	62.3
	İkisine de	44	8.6
Sosyal Etkinlik	Evet	212	41.8
	Hayır	274	54.0

Tablo 2. Öğrencilerin CEDEÖ Toplam Puan ve Alt Ölçek Puan Ortalamaları

	Toplam	Sistematiklik	Doğruyu Arama	Kendine Güven	Meraklılık	Açık Fikirlilik	Analitiklik
Ort±	247.37±	36.66±	37.0±	42.34±	45.72±	37.90±	47.58±
SS	22.3	8.3	6.5	7.5	7.1	6.1	5.9

Araştırmaya katılan öğrencilerin California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği (CEDEÖ) puanları; hemşirelik bölümü öğrencilerinde 245.8±21.7 puan

olarak bulunurken, ebeklik bölümü öğrencilerinde 249.7±23.2 puan olarak bulunmuştur (Tablo 3). Ebeklik öğrencilerinin analitiklik (48.4±5.8) ve

sistematiklik (37.6±10.5) alt ölçekleri puan ortalamalarının hemşirelik öğrencilerine göre daha yüksek ve istatistiki olarak anlamlı olduğu bulunurken ($p<0,005$), açık fikirlik, meraklılık,

kendine güven ve doğruyu arama alt boyutlarında, bölümlere göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin CEDEÖ Toplam Puan ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Cinsiyete ve Bölümlere Göre Karşılaştırılması

CEDEÖ Alt Ölçekler ve Toplam	Kız (n:420)	Erkek (n:81)	P	Hemşirelik Ort±SS	Ebelik Ort±SS	t ve p değerleri
Analitiklik	47.92±5.7	45.99±6.5	t: 2.635 p:0.009	47.0± 5.9	48.4±5.8	t: 2.504 p: 0.013
Açık Fikirliklik	38.12±6.1	36.85±6.0	t: 1.652 p:0.099	37.7±6.1	38.2±6.0	t: 0.886 p:0.376
Meraklılık	45.82±7.1	45.25±7.3	t: 0.616 p:0.538	45.7±6.7	45.6±7.7	t: 0.063 p:0.950
Kendine Güven	42.49±7.5	41.59± 7.7	t:0.962 p:0.337	42.0±7.2	42.7±8.0	t: -1.016 p:0.310
Doğruyu Arama	37.17±6.5	36.36±6.5	t: 1.019 p:0.309	37.1±6.4	36.8±6.6	t: 0.502 p:0.616
Sistematiklik	36.79±8.7	36.00±5.8	t: 0.764 p:0.445	35.9±6.2	37.6±10.5	t: 2.148 p: 0.032
Toplam	248.25±21.7	243.02±25.1	t: 1.680 p:0.094	245.8±21.7	249.7±23.2	t: -1.649 p: 0.100

Tablo 4'te, öğrencilerin sınıflara göre eleştirel düşünme toplam ve alt boyut puan ortalamaları karşılaştırması verilmiştir. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin sınıfları arttıkça eleştirel düşünme toplam puan ortalamaları yükselmektedir. Dördüncü sınıftaki öğrencilerin toplam puan ortalamaları diğer sınıftaki öğrencilerin puanlarından daha yüksek belirlenmiştir ancak aralarındaki fark istatistiki olarak anlamlı değildir. Ölçeğin alt boyutları ile sınıflar karşılaştırıldığında; açık fikirlik alt

boyutunda ikinci sınıf öğrencilerinin aldıkları puan ortalamaları diğer sınıflara göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur($p=0.025$). Analitiklik, meraklılık ve kendine güven alt boyutlarında üçüncü sınıflar en yüksek puan almış olmakla birlikte istatistiki anlamlılık saptanmamıştır. Doğruyu arama ve sistematiklik alt boyutlarında ise en yüksek puanı alan ikinci sınıf öğrencileri ile diğer sınıfların aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiki anlamlılık yoktur.

Tablo 4. Öğrencilerin CEDEÖ toplam puan ve alt ölçek puan ortalamalarının sınıflara göre karşılaştırılması

Alt ölçek	1.sınıf (n:100)	2.sınıf (n:85)	3.sınıf (n:98)	4.sınıf (n:87)	p
Analitiklik	47.58±6.3	47.18±5.6	48.20±5.3	47.27±6.4	F:0.711 p:0.546
Açık Fikirliklik	38.34±5.9	39.18±5.8	37.33±6.1	36.88±6.3	F:3.144 p:0.025
Meraklılık	45.50±7.7	44.99±6.9	46.33±6.0	45.93±7.9	F:0.718 p:0.541
Kendine Güven	42.78±6.9	40.80±7.5	42.86±6.9	42.74±8.5	F:1.956 p:0.120
Doğruyu Arama	36.75±6.7	38.05±6.1	36.41±6.7	37.08±6.2	F:1.355 p:0.256
Sistematiklik	36.03±5.8	37.38±6.3	36.32±6.7	37.06±12.7	F:0.661 p:0.576
Toplam	246.93±21.2	246.39±21.1	247.70±22.0	248.44±25.3	F:0.140 p:0.936

Tablo 5'te öğrencilerin kişilik özellikleri ve problem çözme yaklaşımları ile CEDEÖ toplam puan ortalamalarının karşılaştırıldığı görülmektedir. Elde

edilen bulgulara göre; kişilik olarak kendileri hakkında araştırmacı ve dürüst ifadesi için "katılıyorum" seçeneğini işaretleyen öğrencilerin

ölçekten aldıkları toplam puan ortalaması diğer “orta derecede katılıyorum” ve “katılmıyorum” seçeneklerini işaretleyenlere göre istatistiki olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 5. Öğrencilerin CEDEÖ toplam puan ortalamalarının bireysel özelliklere ve problem çözme yaklaşımlarına göre karşılaştırılması

		Katılıyorum	Orta derecede katılıyorum	Katılmıyorum	p
Kişilik Özellikleri	Araştırmacı	253.01±22.0	245.01±21.2	223.32±19.1	p:0.000
	Risk alabilen	250.55±25.1	245.21±20.5	246.55±19.8	p:0.099
	Kendine güvenen	249.35±21.9	243.60±21.7	246.39±30.9	p:0.071
	Dürüst	248.72±21.5	240.56±26.5	231.00±20.2	p:0.008

Öğrencilerin sosyal etkinliklere katılma durumları ile CEDEÖ toplam puan ortalamaları karşılaştırıldığında; sosyal etkinliklere katılım sağlayan öğrencilerin aldıkları puan ortalamasının katılmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüş ancak aradaki puan farkında istatistiki anlamlılık

bulunmamıştır (Tablo 6). Alt boyutlar ile karşılaştırma yapıldığında; sosyal etkinliklere katılan öğrenciler, meraklılık ve kendine güven alt boyutlarında diğer alt boyutlara göre istatistiki olarak anlamlı derecede daha yüksek puan almışlardır ($p<0.05$).

Tablo 6. Öğrencilerin CEDEÖ toplam ve alt boyut puan ortalamalarının sosyal etkinliklere katılma durumlarına göre karşılaştırılması

Alt Ölçekler ve Toplam	Katılan	Katılmayan	p
Analitiklik	47.56±6.4	47.74±5.6	t: 0.323 p:0.747
Açık Fikirlilik	37.99±6.3	37.81±6.0	t: 0.301 p:0.763
Meraklılık	46.62±7.3	45.09±7.0	t: 2.227 p:0.026
Kendine Güven	43.28±7.7	41.71±7.3	t:2.198 p:0.028
Doğruyu Arama	37.30±6.7	36.69±6.2	t: 1.004 p:0.316
Sistematiçlik	36.22±6.2	36.62±6.5	t: 0.598 p:0.550
Toplam	249.47±20.0	245.38±23.1	t: 1.759 p:0.079

TARTIŞMA

Sağlık uygulama alanlarında akılcı kararların alınması mesleki gelişimin devam ettirilmesi ve alternatif yaklaşımların belirlenmesi eleştirel düşünmeyle mümkündür. Günümüzde ebellek ve hemşireliğin geleneksel görev yöneliminden, genişleyen rol yönelimine doğru şekillenmesi gerekmektedir. Bunun için ebe ve hemşirelerin, içinde bulunduğu yüzyılın toplumsal sorunlarını çözümlayebilmeleri, mesleki problemleri ile başa çıkabilmeleri, daha karmaşık hasta bakım gereksinimlerini saptayabilmeleri ve sistemik bakım verebilmeleri için aldıkları eğitim doğrultusunda eleştirel düşünme güçlerini geliştirmeleri gerekmektedir²¹. Sağlık profesyonellerinin eleştirel düşünme becerileri ne kadar iyi düzeyde olursa toplumun sağlığını koruma, geliştirme ve yaşam kalitesini artırma yönündeki uygulamaları da o derece etkili olacaktır. Bu

doğrultuda yapmış olduğumuz çalışma sonucunda CEDEÖ puan ortalaması 247.37±22.3 olarak saptanarak öğrencilerin orta düzeyde eleştirel düşünme eğilimine sahip oldukları saptanmıştır. Ülkemizde hemşirelik öğrencileri üzerinde yapılan birçok çalışmada öğrencilerin eleştirel düşünme puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir^{17,18,19,22,23}. Literatür verileri ile çalışmamızın sonuçları örtüşmektedir. Buna karşın literatürde ebellek ve hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilim puan ortalamalarının düşük düzeyde olduğunu belirten çalışmalar da bulunmaktadır^{9,11,13,14,15,16,24,25,26,31}. Öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin, bilimsel bilgi ve öğrenim donanımlarının güçlü olmasından kaynaklandığı ve eleştirel düşünme eğilimlerini geliştirdiği düşünülmektedir.

CEDEÖ'nün alt boyutları incelendiğinde; en yüksek puan ortalamalarının 47.58±5.9 ile analitiklikte,

45.72±7.1 ile meraklılıkta ve 42.34±7.5 ile kendine güvende olduğu olduğu saptanmıştır. En düşük alt boyut puan ortalamasının ise 36.66±8.3 ile sistematiklik alt boyutuna ait olduğu ve diğer bütün alt boyutlarda eleştirel düşünme eğilimlerinin düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ülkemizde yapılan diğer çalışmaların sonuçları ile bizim çalışmamız karşılaştırıldığında sonuçların birbirine benzerlik gösterdiği görülmüştür. İskender ve Karadağ'ın 549 hemşirelik öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada öğrenciler, analitiklik alt boyutundan orta düzey puan almıştır²⁷. Dirimeşe ve Dicle'nin aynı ölçeği kullanarak yaptıkları çalışmada hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri düşük olarak bulunmuş, analitiklik alt boyutunun ise orta düzeyde olduğu saptanmıştır¹⁸. Çelik ve arkadaşlarının yaptığı çalışma sonuçları ile çalışmamız benzerlik göstermekte ve analitiklik alt boyutu eleştirel düşünme eğilimi orta düzey olarak belirlenmiştir¹³. Adıgüzel ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada lisans öğrenimi gören hemşirelik öğrencilerinin açık fikirlik alt boyutu yüksek düzeyde, analitiklik alt boyutu orta düzeyde ve diğer alt boyutların ise düşük düzeyde olduğu görülmüştür¹⁴.

Araştırmaya katılan öğrencilerin CEDEÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları ile cinsiyet arasındaki ilişki incelendiğinde; kız ve erkek öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulgulara göre kız öğrencilerin toplam CEDEÖ puan ortalamaları 248.25±21.7, erkek öğrencilerin toplam CEDEÖ puan ortalamaları ise 243.02±25.1 olarak saptanmıştır. Kız ve erkek öğrencilerin puan ortalaması arasında istatistiki anlamlılık ($p=0.094$) yoktur. Alt boyutlar ve cinsiyet karşılaştırıldığında ise; kız öğrencilerin analitiklik alt boyut puan ortalamaları istatistiki olarak anlamlı derecede ($p=0.009$) erkeklere göre daha yüksektir. Diğer bütün alt boyutlarda kız öğrencilerin puan ortalamaları daha yüksek olmasına karşın istatistiki anlamlılık saptanmamıştır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde; Kanbay ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada cinsiyete göre eleştirel düşünme eğilimi kıyaslanmış, her iki cinsiyette de puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu görülmüştür. Cinsiyetler arasındaki puan ortalamaları farkı ise birbirine çok yakın düzeyde olup istatistiki olarak anlamlılık belirlenmemiştir²⁸. Çevik ve arkadaşlarının yaptığı çalışmaya göre de; cinsiyet ile eleştirel düşünme eğilimi puanları arasında istatistiksel anlamlı fark yoktur. Alt ölçek puanları açısından

incelendiğinde, doğruyu arama ve açık fikirlik ortalaması erkeklerde, analitiklik ve kendine güven ortalaması kızlarda anlamlı olarak daha yüksektir¹⁶. Çalışma bulgularımızın aksine; İskender ve Karadağ'ın araştırma sonuçlarına göre her iki cinsiyette de eleştirel düşünme eğilimlerinin düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Erkek öğrencilerin CEDEÖ toplam puan ortalaması kız öğrencilere göre daha yüksek olmakla birlikte, aradaki fark istatistiki olarak anlamlı değildir²⁷. Kim ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada cinsiyet ile eleştirel düşünme eğilimleri puan ortalaması erkeklerde istatistiki olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur²⁹. Kız öğrencilerin sayılarının fazla olmasına rağmen erkek öğrencilerin kızlara yakın ortalamaya sahip olmaları, erkeklerin eleştirel düşünme eğilimlerinin daha iyi düzeyde olduğunu göstermiştir. Kız öğrencilerin analitiklik alt boyutu kapsamında sorun çıkabilecek durumlara karşı dikkatli olma ve zor problemler karşısında bile akıl yürütme ve nesnel kanıtları kullanma eğilimleri yüksek bulunmuştur. Eleştirel düşünen bir topluma sahip olmak için daha sonra annelik rolleriyle çocuk eğitimini doğrudan etkileyecek olan kızların eleştirel düşünme gücü erkek öğrencilere göre daha güçlü oldukları ve kızların eğitimlerine önem verilmesi gerekliliği ortaya konulmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin CEDEÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları ile bölümler arasındaki ilişki incelendiğinde; hemşirelik bölümü öğrencilerinin ($n:291$) puan ortalaması 245.8±21.7 ve ebeklik bölümü öğrencilerinin ($n:210$) puan ortalaması 249.7±23.2 olup her iki bölüm öğrencilerinin de eleştirel düşünme eğilimlerinin orta düzeyde olduğu görülmüştür. Çalışmanın bulgularına göre ebeklik bölümü öğrencileri hemşirelik bölümü öğrencilerine göre daha yüksek puan almış olup aradaki puan farkında istatistiki anlamlılık yoktur. Öğrencilerin alt boyut puan ortalamaları ile bölümler kıyaslandığında ise analitiklik ($p=0.013$) ve sistematiklik ($p=0.032$) alt boyutlarında ebeklik bölümü öğrencileri istatistiki olarak anlamlı derecede hemşirelik bölümü öğrencilerine göre yüksek puan almıştır. Her iki bölüm öğrencileri de açık fikirlik ve doğruyu arama alt boyutlarında düşük düzey puan alırken, meraklılık ve kendine güven alt boyutlarında orta düzey puan almışlardır. Dirimeşe ve Dicle'nin yaptığı çalışmada farklı üniversitelerden mezun olarak mesleği yapmaya hak kazanan hemşireler ile aynı eğitime tabi tutulan hemşirelik öğrencileri kıyaslanmıştır. Çalışmada alt boyut puan ortalamalarına bakıldığında hemşirelik öğrencilerinin

bütün alt boyutlarda hemşirelere göre yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Puan farklılıklarının istatistiki anlamlılık durumuna bakıldığında ise analitiklik, doğruyu arama ve sistematiklik alt boyutlarında istatistiki anlamlılık görülmüştür¹⁸. Adıgüzel ve arkadaşlarının Sağlık Meslek Lisesi ve Lisans eğitimi gören hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerini incelediği çalışmada lisans eğitimi alan öğrencilerin bütün alt boyut puan ortalamalarının istatistiki olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir¹⁴. Bulgularımız literatürdeki birçok çalışma ile benzerdir. Çalışma bulgularımızın aksine; Karadağ ve arkadaşları ebelik ve hemşirelik bölümü öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışma sonucunda araştırmaya katılan öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin düşük olduğu görülmüş olup bölümler arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulamamışlardır³⁰. Atay ve arkadaşlarının ebelik ve hemşirelik öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada eleştirel düşünme eğilimleri düşük düzeyde bulunmuş olup iki farklı müfredattan eğitim gören öğrencilerden elde edilen bu puanlar karşılaştırıldığında istatistiki olarak anlamlılık saptanmamıştır³¹. Şenturan ve Alpar'ın tüm Türkiye'deki hemşirelik okullarını kapsayan çalışmalarında ise, farklı müfredat uygulayan Hemşirelik Yüksekokulları ve Sağlık Yüksekokullarının her ikisinde de hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme puan ortalamalarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Yapılan istatistiki analizde bu farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir²⁶. Bölümler arasında eleştirel düşünme eğilimleri puanlarının anlamlı bir farklılığın olmaması, bölümlere giriş merkezi puanlarının yakın olmasına, her iki bölümde de eğitimde kullanılan yöntem ve tekniklerin aynı olmasına ve eğitim-öğretimin aynı öğretim elemanlarınca yürütülüyor olmasına bağlanabilir.

Çalışmamızdan elde edilen bulgulara göre; CEDEÖ toplam puan ortalamalarında en yüksek puanı dördüncü sınıflar almış olup puan ortalamaları sınıflar arttıkça yükselmektedir. Öğrencilerin orta düzeyde eleştirel düşünme düzeyinde olduğu saptanmıştır ve sınıflar arasındaki puan ortalamaları farkında istatistiki anlamlılık yoktur. Ölçeğin alt boyutları ile sınıflar karşılaştırıldığında; açık fikirlilik alt boyutunda ikinci sınıf öğrencilerinin aldıkları puan ortalamaları diğer sınıflara göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Analitiklik, meraklılık ve kendine güven alt boyutlarında üçüncü sınıflar; doğruyu arama ve sistematiklik alt boyutlarında ise ikinci sınıf öğrencileri en yüksek puanı almıştır ve

diğer sınıfların aldıkları puan ortalamaları ile aralarında istatistiki anlamlılık yoktur. Literatürde yer alan çalışmaların sonuçları incelendiğinde; Çevik ve arkadaşları tarafından 363 öğrenci üzerinde yapılan araştırmada sınıflara göre CEDEÖ toplam puan ortalaması düşük seviyede bulunmuş ve sınıflar arasında tüm alt ölçekler için anlamlı fark bulunmamıştır¹⁶. Atay ve arkadaşları sağlık yüksekokulu ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerini inceledikleri çalışmalarında sınıflara göre elde edilen CEDEÖ puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır³¹. Aydın ve arkadaşlarının 149 ebelik bölümü öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin okudukları sınıf bakımından toplam puan ve alt ölçek puanları arasında farklılık olup olmadığına bakıldığında sadece analitiklik alt ölçeği açısından istatistiki olarak anlamlı farklılık bulunmuştur¹¹. Çalışma bulgularımızın aksine literatürde yer alan diğer çalışmaların sonuçlarına göre^{24,28,32}, CEDEÖ puanının sınıflara göre artmadığını görülmüştür. Klinik ortam deneyimleri diğer sınıflarda öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek olan dördüncü sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinde elde edilen yüksek bulgu, hasta/sağlıklı birey ve ailesi ile ilişkili meydana gelen her türlü süreçte çözüm yolları aramaları ve problemlere yaklaşımları konusundaki tecrübelerinden ve almış olduğu hemşirelik eğitiminden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Öğrencilerin kişilik özellikleri ile CEDEÖ toplam puan ortalamaları karşılaştırıldığında; kişilik olarak kendileri hakkında araştırmacı ve dürüst ifadesi için "katılıyorum" seçeneğini işaretleyen öğrencilerin ölçekten aldıkları toplam puan ortalaması diğer "orta derecede katılıyorum" ve "katılmıyorum" seçeneklerini işaretleyenlere göre istatistiki olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur($p<0.05$). Çelik ve arkadaşları kitap okumayı seven ve kütüphaneye kaynak taramak amacıyla giden öğrencilerin eleştirel düşünme düzeylerinin istatistiki olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur¹³. Bu sonuçlarla birlikte yaşanan deneyimler karşısında araştırmak, analiz etmek ve neden sonuç ilişkisini kurmanın eleştirel düşünme üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin sosyal aktivitelere katılma durumları ile CEDEÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları karşılaştırıldığında; sosyal etkinliklere katılan öğrenciler (249.47 ± 20.0) katılmayanlara (245.38 ± 23.1) göre daha yüksek puan almakla birlikte aradaki farkta istatistiki anlamlılık yoktur.

Öğrencilerin alt boyut puan ortalamaları ile sosyal etkinliklere katılma durumları karşılaştırıldığında; sosyal etkinliklere katılan öğrencilerin meraklılık ve kendine güven alt boyutlarında katılmayanlara göre istatistiki olarak anlamlı derecede yüksek puan aldıkları belirlenmiştir. Literatürde çalışmamızın sonuçları ile benzerlik gösteren sonuçlar mevcuttur. Çevik ve arkadaşlarının aynı ölçeği kullanarak yaptıkları çalışmalarında sosyal etkinliklere katılan öğrencilerin, sosyal etkinliklere katılmayan öğrencilere göre doğruyu arama, kendine güven ve meraklılık alt ölçeklerinden anlamlı olarak daha yüksek puan aldığı saptanmıştır¹⁶.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre sağlık yüksekokulu öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Kız öğrencilerin dikkatli olma ve zor problemler karşısında bile akıl yürütme eğilimlerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Ebelik bölümü öğrencilerinin örgütlü, planlı, dikkatli araştırma ve akıl yürütme eğilimlerinin hemşirelik bölümü öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Dördüncü sınıf öğrencilerinin bireyin karar verirken sadece kendi düşüncelerine değil karşındakilerin görüş ve düşüncelerine de dikkat etmesi yönüyle alt sınıflarda öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek eleştirel düşünme eğilimlerine sahip oldukları belirlenmiştir. Araştırmacı ve dürüst karaktere sahip olmanın eleştirel düşünme eğilimleri üzerinde etkili olduğu görülürken sosyal aktivitelere katılmanın kişinin kendisine daha çok güvenmesi ve meraklılık boyutlarında eleştirel düşünme eğilimlerini yükselttiği sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda öneriler arasında Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin orta düzeyde çıkan eleştirel düşünme becerilerini yüksek düzeye çıkarabilecek farklı yöntemlerin belirlenmesine yönelik yeni araştırmaların planlanması başta gelmektedir. Bunun dışında tüm öğrencilere aldıkları dersler kapsamında ödev, seminer ve proje hazırlama gibi görevler verilmesi araştırma ve meraklılık yönünü geliştirmeye sevk edilmesi, kendine güven ve analitik düşünceleri yönünde öğretim elemanları tarafından desteklenmesi ve öğrencilerin kulüplere, sosyal ve bilimsel etkinliklere katılımlarının desteklenmesi önerilir.

Yazar Katkıları: Çalışma konsepti/Tasarımı: AAO, AD; Veri toplama: MG, SA; Veri analizi ve yorumlama: AD, AAO; Yazı taslağı: AAO, FT, AD, MG, SA; İçeriğin eleştirel incelenmesi: AAO, FT, AD, MG, SA; Son onay ve sorumluluk: AAO, FT, AD, MG, SA; Teknik ve malzeme desteği: MG, SA; Süpervizyon: AAO, FE; Fon sağlama (mevcut ise): yok.

Bilgilendirilmiş Onam: Katılımcılardan yazılı onam alınmıştır.
Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.
Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

Author Contributions: Concept/Design: AAO, AD; Data acquisition: MG, SA; Data analysis and interpretation: AD, AAO; Drafting manuscript: AAO, FT, AD, MG, SA; Critical revision of manuscript: AAO, FT, AD, MG, SA; Final approval and accountability: AAO, FT, AD, MG, SA; Technical or material support: MG, SA; Supervision: AAO; Securing funding (if available): n/a.

Informed Consent: Written consent was obtained from the participants.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: Authors declared no conflict of interest.

Financial Disclosure: Authors declared no financial support

KAYNAKLAR

1. Worrell JA, Profetto-McGrath J. Critical thinking as an outcome of context-based learning among post rn students: a literature review. *Nurse Educ Today*. 2007;27:420-6.
2. Yıldırım BÖ. Sağlık bakım profesyonellerinde eleştirel düşünme. In *Sağlık Uygulamalarında Temel Kavramlar ve Beceriler* (Ed F Akça Ay):128-40. İstanbul, Nobel Tıp Kitabevleri, 2016.
3. Kaddoura M. New graduate nurses' perceived definition of critical thinking during their first nursing experience. *Educational Research Quarterly*. 2013;36:3-21.
4. Mahmoud AS, Mohamed HA. Critical thinking disposition among nurses working in public hospitals at Port-Said Governorate. *Int J Nurs Sci*. 2017;4:128-34.
5. Srisawad K, Ratana-Olan T, Kiddee K. The development of structural equation model of critical thinking among nursing students. *Walailak J Sci Technol*. 2017;14:65-73.
6. Martin S. The theory of critical thinking of nursing. *Nurs Educ Perspect*. 2002;23:244-7.
7. Shin H, Park CG, Kim H. Validation of Yoon's Critical Thinking Disposition Instrument. *Asian Nurs Res (Korean Soc Nurs Sci)*. 2015;9:342-8.
8. LaMartina K, Ward-Smith P. Developing critical thinking skills in undergraduate nursing students: The potential for strategic management simulations. *J Nurs Educ Pract*. 2014;4:155-62.
9. Zaybak A, Khorshid L. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin incelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2006;22:137-14.
10. Simpson ER, Courtney MR. Critical thinking in nursing education: literature review. *Int J Nurs Pract*. 2002;8:89-98.
11. Aydın M, Yurdakul M, Erdoğan S. Ebelik öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2013;2:30-5.
12. Ertekin Pınar Ş, Duran Aksoy Ö, Cesur B, Dağlar G. Ebelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve

- iletişim becerileri: Yıllara göre izlem çalışması. *Journal of Human Sciences*. 2017;14:1117-28.
13. Çelik S, Yılmaz F, Karataş F, Al B, Karakaş SN. Hemşirelik Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Etkileyen Faktörler. *HSP*. 2015;2:74-85.
 14. Adıgüzel G, Kök S, Gür A, Karasu TB, Mermer G, Sevil Ü. Sağlık meslek lisesi ve lisans eğitimi gören hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi*. 2015;5:62-80.
 15. Erzincanlı S, Zaybak A. Hemşirelerde eleştirel düşünme eğilimi ve problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi*. 2015;2:26-38.
 16. Çevik C, Tekir Ö, İnceler K, Dikoğlu M. Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi*. 2014;1:11-21.
 17. Özdelikara A, Bingöl G, Görgen Ö. Hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve bunu etkileyen faktörler. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*. 2012;20:219-26.
 18. Dirimeşe E, Dicle A. Hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin değerlendirilmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2012;15:89-98.
 19. Kanbay Y, Işık E, Aslan Ö. Hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*. 2011;2:123-7.
 20. Kökdemir D. Eleştirel düşünme ve bilim eğitimi. *PıVOLKA*. 2003;2:3-5.
 21. Akça NK, Taşçı S. Hemşirelik eğitimi ve eleştirel düşünme. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2009;5:187-195.
 22. Küçükgüçlü Ö, Kanbay Y. Hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile klinik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2011;14:21-5.
 23. Beşer A, Kıssal A. Critical thinking dispositions and problem solving skills among nursing students. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2009;2:88-94.
 24. Çınar N, Akduran F, Aşkın M, Altınkaynak S. Nursing students' level of critical thinking and factors influencing critical thinking. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*. 2012;4:8-14.
 25. Bulut S, Ertem G, Sevil Ü. Hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2009;2:27-38.
 26. Şenduran I, Alpar ŞE. Hemşirelik öğrencilerinde eleştirel düşünme. *Cumhuriyet Üniversitesi Dergisi*. 2008;12:22-30.
 27. İskender DM, Karadağ A. Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 2015;8:3-11.
 28. Kanbay Y, Aslan Ö, Işık E, Kılıç N. Hemşirelik lisans öğrencilerinin problem çözme ve eleştirel düşünme becerileri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. 2013;3:244-51.
 29. Kim DH, Moon S, Kim EJ, Kim Y J, Lee S. Nursing students' critical thinking disposition according to academic level and satisfaction with nursing. *Nurse Educ Today*. 2014;34:78-82.
 30. Karadağ M, Alparslan Ö, İşeri ÖP. Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve öğrenme stilleri. *Cukurova Med J*. 2018;43:13-21.
 31. Atay S, Ekim E, Gökaya S, Sağım E. Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*. 2009;39-46.
 32. Profetto-McGrath J. The relationship of critical thinking skills and critical thinking dispositions of baccalaureate nursing students. *J Adv Nurs*. 2003;43:569-77.